

Mexikok duela 75 urte galdu zuen drogen gerra

Pello Zubiria Kamino

@pellozubiria

1940an lau hilabete laburrez drogen ekoizpen eta kontsumoa aske izan ziren Mexikon, Lázaro Cárdenas lehendakari aurrerazaleak mediku eta adituen aholkuz hala erabakita. AEBak, ordea, drogen errepresioan murgiltzen ari ziren: yankien xantairi ezin egin izan zien aurre Cárdenasek. Mexikoko gaurko kaosa aukera galdu haren umea da.

El Chapo gobernuak askatu zuen, Mexikorentzako hobe dagoelako libre preso baino. Don Winslowk esan du, halako arrakasta bildu duen *The Cartel* nobela beltzaren idazleak.

Bortizkeriarik ikaragarrienak kontatzen ditu Winslowk liburuan. Kazetari bati aitortu dio ez duela irudimena gehiegi nekatu behar. "Kontatu dut nola 17 urteko sikario batek -10 urterekin hasi zenak- biktimari buruko larruzalaz kendu eta honen aurpegia erantsi zion baloi bati. Aurpegi horrekin ari zen hormari kolpeka! Ni ez naiz hori asmatzeko gauza".

Nola amildu da Mexiko leize horretan? Mexikon 300 dolarretan ekoiztua AEBetan 18.000n saltzen da. Dirutza horrek dena usteltzen du, polizia, soldatu, abokatu, funtzionario, politikari, gazte...

Konponbide bakarra drogak legeztatzea dela demostratzen du Winslowk zifra urri batzuk erabiliz. AEBak eta Mexiko artean urtean 46.000 milioi dolar gastatzen dute droga pertsegitzen eta kalteak osasungintzan konpontzen. Legezkoa ez delako, gainera, galtzen dituzte 47.000 milioiko sarrerak zergatan. Gastatuak eta kobratu gabeak batuta, 93.000 milioi.

"Erabili dezagun gazteei heziketa ona ematen, lan duina ekarriko duten enpresak sortzen, drogen mende daudenak ongi artatzen... Orain desegiten ari den gizarte salbatuko genuke!".

AEBetako zenbait estatu hasi dira

lehen urrats lotsati samarrak ematen drogen legeztatzean, funtsean marihuana. Gero eta sarriago entzuten dira hau horren aldeko adituak, baita drogen kontrako gerran dominak irabazitakoak ere. Baina gaur bertan lortuko balitz ere, esan beharko genuke 100 urte iraun duela ustez gizartearen mesedez agintariek egindako petto ikaragarriak.

Bi liburuk kontatu dute nola galdu zen aukera 1940an: Juan Alberto Cedillo kazetariaren *La Cosa Nostra en México*-k eta Froylan Enciso historialariaren *Nuestra historia narcótica. Pasajes para (re)legalizar las drogas en México* titulu daramanak.

Drogen errepresioaren arrastoak badira gutxienez XVIII. mendetik, Espainiako Inkisizioak Mexikoko jatorrizko jendeek hain nasai zerabilten peiotea debekatu zutenetik. XIX. mendean kokainaren eta beste narkotikoen eraginak hasi ziren aztertzen eta drogak legeztatuta beharra aipatzen ere bai.

1917an Venustiano Carranza medikuak konbentzitu zituen Legebiltzarreko kideak drogak legez kanpo uzteko: hiru boto baizik ez ziren azaldu "gure arraza pozoitzen duten substantziak" debekatzearen kontra. Aldiz, beste mediku batzuk berehala hasi ziren justu alderantzizkoa eskatzen, narkotikoen legeztatzea.

Leopoldo Salazar Viniegra sendagilea buru zutela, lortu zuten Lázaro Cárdenas lehendakaria konbentzitzea. 1940ko otsailaren 17an argitaratu zuen

Mexikoko agerkari ofizialak *Reglamento Federal de Toxicomanía* deitua.

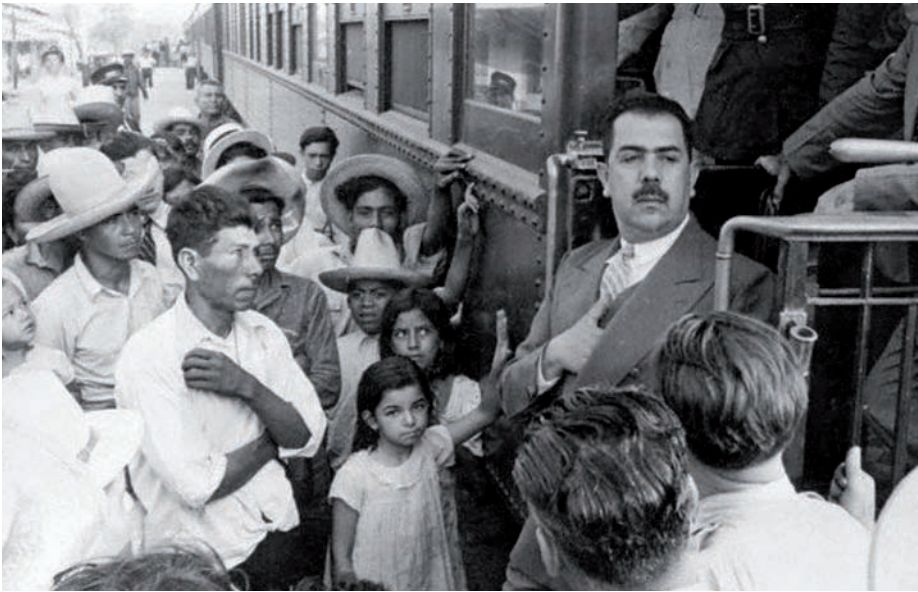
Gerra aurreko barealdi laburra

Juan Alberto Cedillok kontatu duenez, Mexikoko estatuak bere gain hartu nahi zuen debekatutako farmakoen monopolioa, horrela saihestuz kontsumitzaileek trafikatzailerata jo beharra. Dekretuak iraun zuen hilabeteetan Estatuak doan eman zizkien marihuanazko zigarretak eskatzen zituzten presoei, kaleko heroinomanoei beren substantzia prezio txukunetan banatu zien bezala.

"Cárdenasek AEBei aurkeztua zien legea, honen funtzionarioei azalduz drogen trafikoa etetea ezinezkoa zela, polizia bezala agente bereziak erosita zeuzkalako, hain handia zen ordurako trafikatzailerata batzuen indarra", dio Cedillok.

Mexikoko ezkerren mito nagusietako bat da Lázaro Cárdenas, herri xehearekin tratatu errazeko gizona, nekazari-tzako lurren erreforman urratsak eman zituen, Espainiako gerra zibiletik ihesi iritsitakoiei ateak zabaldu zizkiena. Drogen arautzea 1940an justifikatu zuen oraindik XXI. mendean aipatzen diren argudioen oso antzekoekin.

Ez zen Cárdenasen beroaldi bat. Mexikok itzal handia zuen garai haietan nazioarteko gobernuen artean eta Nazioen Ligan -gaurko NBERen arbaso- beste zenbait agintari ere debekuak kendu eta drogen kontsumoa arautzeaz ari ziren. Alkoholaren debekuak

Lázaro Cárdenas presidentea 1940 inguruan nekazari mexikarren artean trenetik jaisten. Politikari aurrerazale eta ausarta, 1940an toxikomaniak legez arautu zituen, konbentziturik debekuak drogak garestitu, trafikatzailleak aberastu eta estatua usteltzea besterik ez zuela lortzen.

mafia indartzeko baino balio izan ez zuela ohartuak ziren.

Berehala heldu zen AEBen erreakzioa. Cárdenasek Harry Anslinger aurkitu zuen aurrez aurre. Anslinger izana da AEBen narkotikoen debekuaren ortodoxiaren zaintzaile, 1930an hasi eta 1962 arte bera izan baita Narkotikoen Bulego Federalaren buru, Hoover presidentarekin hasita Roosevelt, Truman, Eisenhower eta Kennedyrekin. 32 urteko agintaldi amaiezina.

1940an lau hilabetez trafikatzailleak estu eta larri ibili ziren Mexikon, drogen arautzeak negozioa izorraturik. Baina AEBek, Anslingerrek kanpaina gogorra egin ostean mediku mexikarren eta hauek narkotikoen inguruan sortutako dokumentazioaren kontra, ultimatuma bidali zioten Cárdenasi: edo legea bertan behera utzi edo Mexiko geratuko

zen botikarik gabe. Garai hartan, orain bezala, AEBek kontrolatzen zuten botiken industria, orduan nagusiki produktzioa, gaur egun aski patenteen jabe izatearekin.

Laster Cárdenasek ezin izan zuen gainditu gringoen presioa. Ekainaren 10ean bertan behera utzi zuen Toxikomanien Arautegia. Udazkeneko hauteskundeetan Cárdenasen lekuan, nahiz eta PRI alderdi berarekin, Manuel Avila Camacho iritsi zen lehendakariartzara. Avila argi eta garbi kokatu zen debekuzaleen lubakian. Mundua gerran zegoen eta AEBak ez zeuden txantxetarako.

Hilabete gutxiren buruan Avilak armada bidali zuen heroinaren ekoizleen kontrako operazio militarrean Sierra Madrera, *Triangulo de Oro* deitzen dioten eskualdera. Horkoxea da Joaquin

El Chapo Guzman, Sinaloako kartelego buru ospetsua, berrikitan presondegitik ihes egina Estatuaren kontrata batek txukunago zulatuko ez zukeen tunel batetik.

Beti Sinaloa. 1970eko hamarkadan eskualdeko nekazariak etekin handia ateratzen zietenean heroinaren prezio garestiei, Mexikoko armadak operazio bortitzak burutu zituen AEBek narkotrafoari deklaraturako gerra zela eta. 2006tik 100.000 heriotza eta 26.000 desagertu eragin dituen gerra.

Dio Encisok, bera ere Sinaloakoa: "Herriok izan dira giza eskubideen desmasien laborategi eta biktimak bilakatu dira erasotzaile. Mexikoren drogekiko harreman guztia dago bortizkeriaz, ustelkeriaz eta oinazez beterik, baina beti ez da hala izan, eta ez du betirako zertan izanik". ■

ZINKUNEGI OPTIKA

Hernani, 23 · 20004 Donostia
T. 943 420 624
info@zinkunegioptika.com
www.zinkunegioptika.com

zuri begira